

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BRANDUOLINĖS SAUGOS ĮSTATYMO NR. XI-1539 5,
22, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 36, 39¹ STRAIPSNIŲ IR 2 PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio pakeitimo tikslas – patikslinti branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų sistemos sampratą ir nuostatas dėl licencijos ar leidimo turėtojo ar branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekančių asmenų branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų naudojimo ir šių dokumentų privalomumo.

Branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio pakeitimo parengimą paskatinusios priežastys:

1) dabartinėje šio straipsnio redakcijoje branduolinės saugos normatyviniais techniniais dokumentais laikomi visi standartai, nors prie branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų priskirtini tik su branduolinės energetikos saugos (branduoline sauga, radiacine sauga, fizine sauga, avarine parengtimi ir (ar) vadybos sistemomis) sritimi susiję standartai ir standartizacijos leidiniai. Pažymėtina, kad šie standartai ir standartizacijos leidiniai gali būti tie, kurie specifiskai taikomi tik branduolinėje energetikoje (t. y. nustatantys branduolinės, radiacinės, fizinės saugos, avarinės parengties, vadybos sistemų technines specifikacijas), ir taip pat kiti standartai ir standartizacijos leidiniai, kurie taikomi ir kitose pramonės srityse, tačiau yra skirti branduolinei, radiacinei, fizinei saugai, avarinei parengčiai, vadybos sistemas reglamentuojantiems teisės aktų reikalavimams įgyvendinti (pavyzdžiui, statybos, metalo suvirinimo, gaisrinės saugos, ergonomikos ir kitų sričių standartai, taikomi pramonėje);

2) dabartinėje šio straipsnio redakcijoje branduolinės saugos normatyviniais techniniais dokumentais laikomi visi licencijos ar leidimo turėtojo ar branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekančių asmenų normatyviniai techniniai dokumentai, nors prie branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų priskirtini tik su branduolinės energetikos saugos (branduoline sauga, radiacine sauga, fizine sauga, avarine parengtimi, tarptautinių branduolinio ginklo neplatavimo įsipareigojimų įgyvendinimu ir (ar) vadybos sistemomis) sritimi susiję dokumentai;

3) dabartinėje šio straipsnio redakcijoje nėra aiškiai nustatyta, kad licencijos ar leidimo turėtojas ar branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekantys asmenys privalo taikyti savo branduolinės saugos normatyvinius techninius dokumentus. Pažymėtina, kad toks privalomumas kyla iš Branduolinės saugos įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyto principo: „Veiksmingas vadovavimas ir vadyba saugai užtikrinti turi būti sukurti ir palaikomi visų su branduolinės energetikos objektų veikla bei branduolinių ir branduolinio kuro ciklo medžiagų naudojimu ir kita veikla susijusių asmenų“, kuris atitinka Tarptautinės atominės energijos agentūros saugos standarto „Fundamentalūs saugos principai“, SF-1, 3-įjį fundamentalųjį principą.

Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies, 23 straipsnio, 24 straipsnio 2 dalies, 25 straipsnio 8 dalies, 26 straipsnio 8 ir 16 dalių, 29 straipsnio, 39¹ straipsnio pakeitimo tikslas – atsižvelgiant į galimą veiklos jonizuojančiosios spinduliuotės poveikį, tobulinti branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo teisinį reglamentavimą siekiant, kad:

1) būtų sudarytos aiškesnės sąlygos prižiūrėti radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir išmontavimo darbus branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu, įskaitant tokios veiklos saugos įvertinimą prieš ją pradedant;

2) būtų sudarytos teisinės prielaidos prieš priimant sprendimą panaikinti licenciją vykdyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimą įsitikinti tinkamu branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo įgyvendinimu, įskaitant, kad būtų nustatyta tvarka, pagal kurią visuomenė galėtų dalyvauti šio sprendimo priėmimo procese.

Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies, 23 straipsnio, 24 straipsnio 2 dalies, 25 straipsnio 8 dalies, 26 straipsnio 8 ir 16 dalių pakeitimą paskatinusios priežastys – valstybės įmonė Ignalinos atominė elektrinė (toliau – Ignalinos AE), galutinai sustabdžiusi I ir II energijos blokus, šiuo metu turi galiojančias I ir II energijos blokų eksploatavimo licencijas. Šių energijos blokų galutinio sustabdymo metu Ignalinos AE atlieka ne tik branduolinio kuro, įskaitant panaudotą, šalinimo iš abiejų energijos blokų, bet ir vykdo parengiamuosius eksploatavimo nutraukimo darbus, saugai užtikrinti nereikalingų ir toliau neeksploatuojamų sistemų ir įrengimų dezaktyvavimą, išmontavimą ir radioaktyviųjų atliekų tvarkymą. Ignalinos AE išdavus eksploatavimo nutraukimo licenciją (tai įvyks ne anksčiau, negu iš I ir II energijos blokų bus pašalintas visas branduolinis kuras, įskaitant panaudotą), bus vykdomi I ir II energijos blokų eksploatavimo nutraukimo darbai, įskaitant pačius sudėtingiausius – reaktoriaus įrenginio R3 zonos išmontavimo darbus. Atsižvelgiant į planuojamų vykdyti I ir II energijos blokų eksploatavimo nutraukimo darbų, įskaitant dezaktyvavimo ir išmontavimo darbus, vykdomus I ir II energijos blokų galutinio sustabdymo metu, sudėtingumą ir šių darbų eiliškumą, Ignalinos AE šiuos darbus yra suskirsčiusi į atskirus darbų etapus, kurie yra nurodyti galutiniame Ignalinos AE eksploatavimo nutraukimo plane. Šių etapų ir jų metu numatomų atlikti darbų (pavyzdžiui, dezaktyvavimas, išmontavimas, įskaitant radioaktyviųjų atliekų tvarkymą) sauga yra pagrindžiama šių darbų saugą pagrindžiančiuose dokumentuose – šių darbų aprašuose ir šių darbų atlikimo saugos analizės ataskaitose. Kiekvienas iš šių dezaktyvavimo ir išmontavimo darbų etapų yra unikalus ir reikalauja tiek atskiro detalaus darbų atlikimo aprašo, tiek šių darbų saugos pagrindimo. Iki šiol, Ignalinos AE I ir II energijos blokų galutinio sustabdymo metu, šiuos dezaktyvavimo ir išmontavimo darbus Ignalinos AE vykdė pagal I ir II energijos blokų eksploatavimo licencijas prieš darbų pradžią su Valstybine atominės energetikos saugos inspekcija (toliau – VATESI) suderinusi šių darbų saugą pagrindžiančius dokumentus, kurie buvo nurodomi keičiamose licencijų sąlygose. Pasikeitus reglamentavimui, licencijų sąlygų buvo atsisakyta. Siekiant užtikrinti branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos priežiūrą, atsižvelgiant į tai, kad esminiai ūkinės veiklos ribojimai gali būti nustatomi tik įstatymu, siūloma nustatyti, kad branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbų, vykdomų branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko galutinio sustabdymo ir (ar) eksploatavimo nutraukimo metu, vykdymui būtų išduodami atskiri leidimai (iš esmės priežiūros procesas nesikeistų, tik jis taptų aiškesnis). Šių leidimų reikalingumas yra grindžiamas tuo, kad:

1) taip būtų sumažinta planuojamos veiklos keliama rizika pažeisti svarbius visuomenės interesus, kadangi vėlesnis ūkio subjekto patikrinimas branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu neleistų įvertinti ir neužtikrintų, kad šių dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbų vykdymas yra suplanuotas taip, kad jie būtų atliekami esant kiek įmanoma geresnėms radiologinėms sąlygoms (kiek įmanoma mažesnė jonizuojančiosios spinduliuotės dozės galia, radionuklidų paviršinis ir tūrinis aktyvumas ore) darbo vietoje, siekiant, kad juos atliekantys darbuotojai gautų kuo mažesnę apšvitą. Vėlesnis ūkio subjekto patikrinimas branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu neleistų įvertinti, kad, planuojant šiuos darbus, yra siekiama, kad radioaktyviųjų atliekų susidarytų kiek įmanoma mažiau, ir neleistų įsitikinti, ar, planuojant šiuos darbus, yra siekiama, kad į aplinką išmetamų radionuklidų aktyvumas būtų kiek įmanoma mažesnis;

2) negalima įsitikinti šios veiklos branduoline, radiacine ir fizine sauga pagal dokumentus, teikiamus eksploatavimo licencijai ar eksploatavimo nutraukimo licencijai gauti, kadangi šie dokumentai tada turėtų būti teikiami prieš itin ilgą laikotarpį iki darbų faktinio atlikimo, kai dar nėra aiškūs visi branduolinei, radiacinei ir fizinei saugai svarbūs aspektai, arba tokių dokumentų ir informacijos iki kreipimosi dėl šių licencijų išdavimo neįmanoma pateikti (iš anksto nėra pakankamai duomenų tam, kad būtų galima iš anksto parengti ir pateikti šiuos dokumentus).

Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies, 23 straipsnio, 25 straipsnio 8 dalies bei 26 straipsnio 8 ir 16 dalių pakeitimo uždavinys – nustatyti, kad būtų išduodami leidimai vykdyti branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbus, vykdomų

branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko galutinio sustabdymo ir (ar) eksploatavimo nutraukimo metu. Siekiant nustatyti Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 8 punkte nurodytų leidimų išdavimo tvarką, siūloma Branduolinės saugos įstatymo 23 straipsnį papildyti 12¹ dalimi ir patikslinti Branduolinės saugos įstatymo 24 straipsnio 2 dalį, 25 straipsnio 8 dalį bei 26 straipsnio 8 ir 16 dalis. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Branduolinės saugos įstatymo 25 straipsnio 8 dalies ir 26 straipsnio 16 dalies formuluotės tobulinamos atsižvelgiant į 2010 m. spalio 11 d. Komisijos rekomendacijos 2010/635/Euratomas dėl Euratomo sutarties 37 straipsnio taikymo (toliau – Komisijos rekomendacijos) 1 dalies 9 punktą ir Europos Komisijos pateiktą išaiškinimą, kuriame numatyta, kad Europos Komisijos išvada reikalinga tik planuojant išmontuoti branduolinio reaktoriaus įrenginį ar jo dalį.

Branduolinės saugos įstatymo 29 ir 39¹ straipsnių pakeitimo priežastys:

1) siūloma patikslinti nuostatas dėl branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo vykdymo licencijos galiojimo panaikinimo, nes tai leistų įvertinti, ar branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimas yra įvykdytas laikantis jam galutiniame branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo plane ir branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo saugos analizės ataskaitoje nustatytų sąlygų ir branduolinės energetikos objekto būklę po branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo darbų baigimo atitinka galutinę branduolinės energetikos objekto ir (ar) jo aikštelės būklę, nurodytą galutiniame branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo plane;

2) sprendimas dėl branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo vykdymo licencijos galiojimo panaikinimo yra itin aktualus gyventojų ir aplinkos apsaugos nuo žalingo jonizuojančiosios spinduliuotės poveikio požiūriu, nes po tokio sprendimo priėmimo objektams ir teritorijai, kurioje buvo vykdoma branduolinės energetikos srities veikla su jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais, nebebus taikomi branduolinės saugos priežiūrą vykdančios institucijos nustatyti reikalavimai. Pastebėtina, kad Tarptautinės atominės energijos agentūros (toliau – TATENA) saugos standarto „Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimas“ (Bendrieji saugos reikalavimai, TATENA saugos standartų serija Nr. GSR Part 6 9.6 papunktyje nurodoma, kad prieš priimant sprendimą dėl eksploatavimo nutraukimo leidimo panaikinimo, turėtų būti įvertintas visuomenės indėlis (angl. *Inputs from the public shall be addressed before authorization for decommissioning is terminated*). Šios nuostatos įtvirtinimas kartu leistų geriau įgyvendinti ir Lietuvos branduolinės bei radiacinės saugos reglamentavimo ir priežiūros sistemos tarptautinės vertinimo misijos, vykusios Lietuvoje 2016 metais, metu pateiktą rekomendaciją ir pasiūlymą dėl visuomenės įtraukimo į reguliuojančiosios institucijos (VATESI) sprendimų priėmimo procesą. Visuomenė, galėdama dalyvauti sprendimo panaikinti licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimą galiojimą priėmimo procese, turėtų galimybę įsitikinti, kad branduolinės energetikos objektas, užbaigus jo eksploatavimo nutraukimo vykdymą, yra sutvarkytas saugiai, įskaitant radioaktyviųjų atliekų sutvarkymą, kaip to reikalauja tarptautiniai saugos standartai.

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, Branduolinės saugos įstatymo 29 ir 39¹ straipsnių pakeitimų uždavinys – įstatymo lygmeniu detalizuoti esminius branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo licencijos galiojimo panaikinimo tvarkos aspektus ir įtvirtinti galimybę visuomenei dalyvauti priimant šį sprendimą.

Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio 13 dalies pakeitimo ir papildymo 14¹ dalimi tikslas ir uždavinys – tobulinti radionuklidų išmetimo į aplinką plano teisinį reguliavimą, nustatant sprendimo priėmimo dėl radionuklidų išmetimo į aplinką plano derinimo kriterijus ir patikslinant, kokiais atvejais šis planas yra pateikiamas.

Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio pakeitimo priežastis – eksploatuojant tam tikrus branduolinės energetikos objektus radionuklidų išmetimo normalaus eksploatavimo sąlygomis gali nebūti, todėl, jei tai pagrįsta saugos analizės ataskaitoje, radionuklidų išmetimo į aplinką planas neturėtų būti rengiamas, taip sumažinant našą ūkio subjektui. Todėl projektu siekiama numatyti galimybę Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1–5 punktuose nurodytų licencijų turėtojų nerengti ir neteikti VATESI radionuklidų išmetimo į aplinką plano, jei numatomos vykdyti

veiklos metu radionuklidų išmetimų normalaus eksploatavimo metu nebus ir saugos analizės ataskaitoje pagrindžiama, kad gyventojai nepatirs apšvitos dėl radionuklidų išmetimų iš branduolinės energetikos objekto normalaus eksploatavimo metu. Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio papildymas 14¹ dalimi yra reikalingas užtikrinti, kad esminiai reikalavimai ūkio subjektams, susiję su radionuklidų išmetimo į aplinką plano suderinimu (sprendimo priėmimo kriterijai), bus nustatyti įstatymo lygmeniu.

Branduolinės saugos įstatymo 36 straipsnio ir 2 priedo pakeitimo tikslas ir uždavinys – išbraukti nuorodas į Europos Sąjungos teisės aktų paskelbimo šaltinius Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje ir taip užtikrinti, kad teisės aktas teisės technikos požiūriu atitiktų Nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus teikimo teisės aktuose reikalavimų aprašą, patvirtintą Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2020 m. kovo 6 d. įsakymu Nr. 1R-72 „Dėl Nuorodų į Europos Sąjungos teisės aktus teikimo teisės aktuose reikalavimų aprašo patvirtinimo“.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – VATESI.

Už įstatymo projekto parengimą atsakingi asmenys:

1) dėl Branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio pakeitimo – VATESI Saugos analizės skyriaus vedėjas Evaldas Kimtys, tel. (8 5) 266 1576, el. p. evaldas.kimtys@vatesi.lt;

2) dėl Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies, 23 straipsnio, 24 straipsnio 2 dalies, 25 straipsnio 8 dalies, 26 straipsnio 8 ir 16 dalių, 29 straipsnio, 36 straipsnio, 39¹ straipsnio ir 2 priedo pakeitimo – VATESI Eksploatavimo nutraukimo skyriaus vyriausiasis inspektorius Marius Dekaminavičius, tel. (8 5) 226 61594, el. p. marius.dekaminavicius@vatesi.lt;

3) dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio 13 dalies pakeitimo ir papildymo 14¹ dalimi – VATESI Transportavimo ir radiacinės saugos skyriaus vyriausiasis inspektorius Audrius Pašiškevičius, tel. (8 5) 266 1592, el. p. audrius.pasiskevicius@vatesi.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

1) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio – šiuo metu nėra sukonkretinta, kokių sričių standartai, standartizacijos leidiniai, licencijos, leidimo turėtojo ir branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekančių asmenų normatyviniai techniniai dokumentai yra laikomi branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų dalimi, ir nėra aiškiai nurodoma, jog licencijos turėtojų, leidimų turėtojų, branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekančių asmenų normatyviniai techniniai dokumentai yra jiems privalomi, nors tokia praktika yra taikoma šiuo momentu, vadovaujantis bendraisiais vadybos sistemos principais.

2) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies papildymo 8 punktu, 23 straipsnio papildymo 12¹ dalimi, 24 straipsnio 2 dalies pakeitimo, 25 straipsnio 8 dalies pakeitimo ir 26 straipsnio 8 ir 16 dalių pakeitimo – šiuo metu įstatymo lygmeniu nėra nustatyta reikalavimo, kad būtų išduodami leidimai vykdyti branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbus branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko galutinio sustabdymo ir (ar) eksploatavimo nutraukimo metu ir nėra nustatyta tokių leidimų išdavimo tvarka. Taip pat šiuo metu yra nustatyta, kad licencijos, nurodytos Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2, 4, 5 punktuose, bei licencijos, nurodytos šio įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punkte, turėtojai leidimai, nurodyti šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 1 ir 2 punktuose, išduodami tik gavus teigiamą Europos Komisijos išvadą apie šią veiklą arba praėjus daugiau kaip 6 mėnesiams nuo informacijos pateikimo Europos Komisijai, jeigu Europos Komisija nepateikia savo išvados.

3) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 29 ir 39¹ straipsnių pakeitimo – šiuo metu įstatymo lygmeniu nėra detalių nuostatų, reglamentuojančių eksploatavimo nutraukimo licencijos galiojimo panaikinimo tvarką bei įstatymo lygmeniu nėra nustatytos galimybės visuomenei dalyvauti priimant sprendimą dėl eksploatavimo nutraukimo licencijos galiojimo panaikinimo.

4) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio 13 dalies pakeitimo – šiuo metu yra nustatytas reikalavimas pateikti radionuklidų išmetimo į aplinką planą net ir tuo atveju, kai branduolinės ir radiacinės saugos vertinimo metu pagrindžiama, kad, eksploatuojant tam tikrus branduolinės energetikos objektus, radionuklidų išmetimo iš šių objektų normalaus eksploatavimo sąlygomis gali nebūti.

5) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio papildymo 14¹ dalimi – šiuo metu nustatyta, kad radionuklidų išmetimo į aplinką planas parengiamas ir atnaujinamas vadovaujantis Valstybinės atominės energetikos saugos inspekcijos viršininko nustatytais reikalavimais, tačiau įstatymo lygmeniu nėra įtvirtinti sprendimo dėl radionuklidų išmetimo į aplinką planą priėmimo kriterijai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio – patikslinus branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų sistemos sampratą bus aiškiau, kokius normatyvinius dokumentus ir kaip turi taikyti licencijos, leidimo turėtojas ir branduolinės energetikos objekto statybos vietos (aikštelės) vertinimą atliekantys asmenys.

2) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies papildymo 8 punktu, 23 straipsnio papildymo 12¹ dalimi, 24 straipsnio 2 dalies pakeitimo, 25 straipsnio 8 dalies pakeitimo ir 26 straipsnio 8 ir 16 dalių pakeitimo – siūloma, kad būtų išduodami leidimai vykdyti branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbus branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko galutinio sustabdymo ir (ar) eksploatavimo nutraukimo metu ir nustatyta šių leidimų išdavimo tvarka. Šiais pakeitimais siekiama, kad įstatymo lygiu būtų sudarytos sąlygos prižiūrėti dezaktyvavimo ir išmontavimo darbų saugą branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu, įskaitant tokios veiklos saugos įvertinimą prieš ją pradedant. Dėl Branduolinės saugos įstatymo 25 straipsnio 8 dalies ir 26 straipsnio 16 dalies pakeitimo atkreiptinas dėmesys, kad, atsižvelgiant į Europos Komisijos pateiktą išaiškinimą, kuriame numatyta, kad, planuojant vykdyti branduolinės (atominės) elektrinės, branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko radionuklidais užterštų konstrukcijų, sistemų ir komponentų dezaktyvavimo ir (ar) išmontavimo darbus, Europos Komisijos išvada reikalinga tik tada, kai yra planuojama išmontuoti branduolinio reaktoriaus įrenginį ar jo dalį, ir, siekiant išvengti papildomos administracinės naštos, siūloma patikslinti, kad, planuojant vykdyti branduolinės (atominės) elektrinės ar branduolinės (atominės) elektrinės energijos bloko eksploatavimo nutraukimą, Europos Komisijos išvada reikalinga ne prieš išduodant licenciją, nurodytą šio įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 4 punkte, o tik prieš išduodant leidimą, nurodytą šio įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 8 punkte, kai planuojama išmontuoti branduolinio reaktoriaus įrenginį ar jo dalį. Įgyvendinant šias nuostatas ir vadovaujantis Komisijos rekomendacijomis, Branduolinės saugos įstatymo 26 straipsnio 16 dalies pakeitime yra nustatyta, kad, planuojant išmontuoti radionuklidais užteršto branduolinio reaktoriaus įrenginį ar jo dalį, prieš išduodant Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies 8 punkto pakeitime nurodytą leidimą, kuris suteiks teisę pradėti vykdyti šiuos darbus ir leis įgyvendinti bet kokio pavidalo radioaktyviųjų atliekų, susidarančių atliekant šias išmontavimo operacijas, laidojimo planą (suprantama taip, kaip nurodyta Komisijos rekomendacijų 1 dalyje), bus kreipiamasi į Europos Komisiją dėl išvados pateikimo.

3) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 29 straipsnio ir 39¹ straipsnio pakeitimo – siūloma detaliau reglamentuoti licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo galiojimo panaikinimo tvarką ir numatyti galimybę visuomenei dalyvauti priimančiam sprendimą dėl branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo licencijos galiojimo panaikinimo.

Pažymėtina, kad branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimas nėra, kaip daugelyje kitų sričių, visiškai nuo ūkio subjekto laisvos valios priklausanti veikla, kuria jis renkasi, kada ir kaip užsiimti. Sprendimą dėl to, kad bus vykdomas eksploatavimo nutraukimas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos branduolinės energijos įstatymo 31 straipsnio 1 ir 2 dalimis, dėl branduolinės elektrinės ir branduolinio reaktoriaus priima Lietuvos Respublikos Seimas įstatymu, o dėl kitų

branduolinės energetikos objektų – Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Saugus eksploatavimo nutraukimas yra neatsiejama veiklos branduolinės energetikos srityje dalis ir kartu ūkio subjekto nacionalinis ir tarptautinis įsipareigojimas, kylantis, be kita ko, iš atsakomybės už branduolinę saugą, dabarties ir ateities kartų apsaugos principų. Licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto (objektų) eksploatavimo nutraukimą išdavimas ir galiojimas iš esmės reiškia, kad veikla yra pavojinga jonizuojančiosios spinduliuotės požiūriu ir dėl to turi būti vykdoma laikantis branduolinės, radiacinės, fizinės saugos ir branduolinių medžiagų apskaitos ir kontrolės reikalavimų, o šios licencijos galiojimo panaikinimas reiškia, jog šie reikalavimai tiek veiklai, tiek branduolinės energetikos objektui (šio objekto aikštei ir (ar) šioje aikštelėje liekantiems (jei lieka) inžineriniams ar kitiems statiniams (pavyzdžiui, pastatai, inžinerinė infrastruktūra), jeigu jais nesinaudoja ir jie nepriskirti prie kito branduolinės energetikos objekto, nebėra taikomi, todėl licencijos galiojimo panaikinimas šiuo atveju negali būti laikomas tiesiog formalumu.

Įstatymo projektu siūloma, kad VATESI, įvertinusi galutinę branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo ataskaitą, priimtą sprendimą dėl licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto (objektų) eksploatavimo nutraukimą galiojimo panaikinimo.

Pastebėtina, kad teikiamas siūlymas įgyvendina TATENA saugos standarto „Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimas“ (Bendrieji saugos reikalavimai, TATENA saugos standartų serija Nr. GSR Part 6) 15 reikalavimą, kur nurodoma, kad:

1) baigus eksploatavimo nutraukimo veiksmus, licencijos turėtojas privalo pademonstruoti, kad galutinės būklės kriterijai, nurodyti galutiniam eksploatavimo nutraukimo plane, ir kiti reikalavimai yra įvykdyti. Reguluojančioji institucija privalo tai patikrinti (15 reikalavimas);

2) reguliuojančioji institucija peržiūri galutinę eksploatavimo nutraukimo ataskaitą ir įvertina galutinę būklę, kad įsitikintų, jog galutinės būklės kriterijai, nurodyti galutiniam eksploatavimo nutraukimo plane, ir kiti licencijuotai eksploatavimo nutraukimo veiklai nustatyti reikalavimai yra įvykdyti. Šio įvertinimo pagrindu reguliuojančioji institucija priima sprendimą dėl eksploatavimo nutraukimo autorizacijos [licencija, leidimas] panaikinimo bei objekto ir (ar) aikštelės reguliuojamosios kontrolės nutraukimo (15 reikalavimo paaiškinimo 9.2 papunktis);

3) prieš priimant sprendimą dėl eksploatavimo nutraukimo autorizacijos panaikinimo, turėtų būti įvertintas visuomenės indėlis (15 reikalavimo paaiškinimo 9.6 papunktis).

Atsižvelgiant į licencijuojamos veiklos pobūdį, branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo licencijos paskirtį ir siekiant užtikrinti paprastesnį, papildomos administracinės naštos nereikalaujantį procesą (ūkio subjektas į VATESI kreiptųsi tik vieną kartą), projektu siūloma galutinės branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo ataskaitos įvertinimą ir licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto (objektų) eksploatavimo nutraukimą galiojimo panaikinimą organizuoti kaip vieną procesą (VATESI priimtą tik vieną sprendimą – dėl licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto (objektų) eksploatavimo nutraukimą galiojimo panaikinimo).

Taip pat, priėmus teikiamą projektą, licencijos turėtoju bus aiškiau, kaip bus priimamas sprendimas dėl licencijos, nurodytos Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 4 punkte, galiojimo panaikinimo tvarkos, kokie dokumentai ir koku tikslu turi būti teikiami. Kartu laukiama, kad visuomenė, galėdama susipažinti su dokumentais ir teikti savo pastebėjimus bei pasiūlymus dėl šių sprendimų priėmimo, bus labiau informuota ir įtraukta į sprendimų priėmimą. Tai prisidėtų prie visuomenės pasitikėjimo branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimo srityje vykstančiais procesais didinimo ir leistų įgyvendinti teisę visuomenei dalyvauti priimant su visuomenės ir aplinkos apsauga susijusius sprendimus.

4) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio 13 dalies pakeitimo – siūloma, kad būtų numatyta galimybė radionuklidų išmetimo į aplinką plano neteikti, jei branduolinės ir radiacinės saugos vertinimo metu nustatoma, kad iš branduolinės energetikos objekto normalaus eksploatavimo sąlygomis radionuklidų išmetimų į aplinką nebus. Tokiu atveju, siekiant teisinio aiškumo ir esminių ūkio subjektų pareigų įtvirtinimo įstatymo lygiu, kai normalaus branduolinės energetikos objekto eksploatavimo metu radionuklidai į aplinką nėra išmetami, radionuklidų išmetimo į aplinką plano ūkio subjektui nereikės rengti, taip sumažinant administracinę naštą.

5) Dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio papildymo 14¹ dalimi – nustatyti VATESI viršinininko sprendimo dėl radionuklidų išmetimo į aplinką plano derinimo priėmimo kriterijus siūloma siekiant teisinio aiškumo ir esminių ūkio subjektų pareigų įtvirtinimo įstatymo lygiu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Poveikis atitinkamai sričiai

Naujas teisinis reguliavimas turės teigiamą poveikį branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos užtikrinimui Lietuvos Respublikoje, nes:

1) būtų sudarytos sąlygos prižiūrėti dezaktyvavimo ir išmontavimo darbų saugą branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu, įskaitant tokios veiklos saugos įvertinimą prieš ją pradedant, kas prisidėtų prie to, kad Lietuvos Respublikoje būtų užtikrinamas priimtinas branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos lygis;

2) būtų sudarytos teisinės prielaidos, prieš priimant sprendimą panaikinti licencijos vykdyti branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimą galiojimą, įsikinti tinkamu branduolinės, radiacinės ir fizinės saugos požiūriu branduolinės energetikos objekto eksploatavimo nutraukimo įgyvendinimu, įskaitant, kad būtų nustatyta tvarka, pagal kurią visuomenė galėtų dalyvauti šio sprendimo priėmimo procese.

3) įtvirtinus sprendimo dėl radionuklidų išmetimo į aplinką plano derinimo priėmimo kriterijus įstatymo lygmeniu bus užtikrintas teisinis aiškumas, be to, patikslinus atvejus, kada šis planas teikiamas, ūkio subjektams bus sumažinta nereikalinga administracinė našta;

4) patikslintos nuostatos dėl branduolinės saugos normatyvinių techninių dokumentų sistemos suteiks teisinio aiškumo, įtvirtins dabartinę reguliavimo praktiką, kuri atitinka gerąją pasaulinę praktiką.

Poveikis valstybės finansams

Žymaus poveikio valstybės finansams nenumatoma.

Poveikis valstybės institucijų administracinei naštai

Dėl keičiamų ir naujų nuostatų esminio poveikio valstybės institucijų administracinei naštai nenumatoma.

Poveikio fiziniams asmenims nenumatoma.

Numatomo teisinio reguliavimo poveikis ūkio subjektų administracinei naštai

Dėl keičiamų ir naujų nuostatų administracinė našta ūkio subjektams padidėja nežymiai – 85,08 Eur.

Priėmus teikiamą projektą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

Siūlomi pakeitimai neturės neigiamos įtakos vystant branduolinės energetikos objektų projektus.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Pakeitimai nėra susiję su įtaka kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Pakeitimai nėra susiję su verslo sąlygomis ir jo plėtra.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įstatymų pakeitimams įgyvendinti kitų įstatymų pakeitimų rengti nereikės.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos

ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Projekte sąvokų ir jas įvardijančių terminų nėra įtvirtinama.

10. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Dėl Branduolinės saugos įstatymo 5 straipsnio pakeitimo turės būti tobulinami Branduolinės saugos reikalavimai BSR-1.1.1-2014 „Branduolinės saugos reikalavimų ir branduolinės saugos taisyklių rengimo tvarkos aprašas“, patvirtinti VATESI viršininko 2009 m. birželio 15 d. įsakymu Nr. 22.3-58 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-1.1.1-2014 „Branduolinės saugos reikalavimų ir branduolinės saugos taisyklių rengimo tvarkos aprašas“ patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir patvirtinimą institucija – VATESI).

Dėl Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies papildymo nauju 8 punktu, 29 straipsnio 1 dalies 4 punkto pakeitimo ir šio straipsnio papildymo 5¹ dalimi turės būti pakeista:

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 722 „Dėl Branduolinės energetikos srities veiklos licencijų ir leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir pateikimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei institucija – VATESI);

- Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimas Nr. 1458 „Dėl Konkrečių valstybės rinkliavos dydžių sąrašo ir Valstybės rinkliavos mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir pateikimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei institucija – VATESI).

Dėl Branduolinės saugos įstatymo 22 straipsnio 2 dalies papildymo nauju 8 punktu, 29 straipsnio 1 dalies 4 punkto pakeitimo ir šio straipsnio papildymo 5¹ dalimi bei 39¹ straipsnio 1 dalies papildymo nauju 5 punktu turės būti patikslinti Branduolinės saugos reikalavimai BSR-1.5.1-2019 „Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimas“, patvirtinti VATESI viršininko 2015 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 22.3-216 „Dėl Branduolinės saugos reikalavimų BSR-1.5.1-2019 „Branduolinės energetikos objektų eksploatavimo nutraukimas“ patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir tvirtinimą – VATESI).

Dėl Branduolinės saugos įstatymo 25 straipsnio 8 dalies ir 26 straipsnio 16 dalies pakeitimo turės būti pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 3 d. nutarimas Nr. 1872 „Dėl Duomenų apie veiklą, kurią vykdančios šalinamos radioaktyviosios atliekos, teikimo Europos Komisijai tvarkos aprašo patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir pateikimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei institucija – VATESI).

Dėl Branduolinės saugos įstatymo 32 straipsnio 13 dalies pakeitimo turės būti pakeistas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 20 d. nutarimas Nr. 722 „Dėl Branduolinės energetikos srities veiklos licencijų ir leidimų išdavimo taisyklių patvirtinimo“ (atsakinga už parengimą ir pateikimą Lietuvos Respublikos Vyriausybei institucija – VATESI).

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo pakeitimams įgyvendinti papildomų lėšų neprireiks. Įstatymo pakeitimai nėra susiję su galimu lėšų taupymu.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis
Nėra.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.

Administravimo departamento
Teisės ir personalo skyriaus
vynausiasis specialistas

E. Lisica
Edgar Lisica

2020-06-10

Energetikos ministerijos
kalbos redaktorė

A. Siniuvienė
Aušra Siniuvienė

2020-06-23

Energetikos ministras

Ž. Vaičiūnas
Žygimantas Vaičiūnas

2020-06-26

Valstybinės atominės energetikos
saugos inspekcijos
vyriausioji specialistė visuomenės
informavimui

B. Kukielytė-Konutienė
Birutė Kukielytė-Konutienė

2020-06-10

VATESI viršininkas

M. Demčenko
Michail Demčenko

2020-06-10.

Energetikos ministerijos
Teisės skyriaus patarėjas

N. Bieliauskas
Nerijus Bieliauskas

2020-06-15